

האותנטיות של המשחק והשימוש בטכנולוגיה לשיפור הדיוק: עמנואל קאנט והמקרה של מערכת שיפוט בעזרת וידאו (VAR) בכדורגל¹

יאיר גלילי

בעיטת הפתיחה: המהות של הכדורגל

הכדורגל נחשב לעיתים קרובות כמטפורה לחיים, עם דגש על ערכים כמו התמדה, שיתוף פעולה ונחישות לנוכח אתגרים. עבור רבים הוא מסמל את המאבק הבלתי פוסק להצלחה נוכח מכשולים, את החשיבות של עבודת צוות וכוח רצון ואת הרגעים המרגשים שמעניקים תחושת שייכות, גאווה וזהות קולקטיבית. מעבר להיותו ספורט מציע הכדורגל למעריציו חוויות רגשיות עמוקות המהדהדות את המורכבות והעושר של חיי היומיום. רונן שובל מזכיר שבספרדית מוגדר כדור המשחק בלשון נקבה שמסמלת את יופיו. בתרבות הדרום אמריקנית הכדור זוכה להערכה רבה ומעורר אהבה, שמחה וחגיגה שמתעלות עד כדי חוויה דתית. המשחק עצמו משמש כמשל לניצחונות ולתלאות בחיים, לשאיפות שלא התגשמו, לרגעים של התרגשות עזה ומבטא את התודה שאנו חשים כשאנו עדים להשגת הבלתי אפשרי לכאורה. בעת האחרונה, עם הנהגת מערכת שיפוט הווידאו (VAR – Video Assistant Referee), כאשר נכבש שער תחושת השמחה או העצב מושהית עד לאישורו הרשמי. רק אז יכולים הצופים להביע את התרגשותם או את צערם. התוצאה היא שהתגובה הספונטנית הרגשית מומרת באנחת רווחה בלבד. כתוצאה מכך רבים סוברים כי מהות חוויית הכדורגל כמעט איבדה את משמעותה.

אין ספק שהכדורגל משקף את החיים, כפי שטען ג'ורג' אורוול (Orwell, 1945). הוא מאפשר עימות מתוחכם, המזכיר מלחמה, אך במסגרת מוגנת וללא שפיכות דמים. אם ברצוננו להעניק לאוהדי הכדורגל דגם שבו יוכלו לצאת עם השקפה אופטימית על תוצאות ההתמודדות במשחק, חיוני לספק להם את האמצעים הטובים ביותר לבחינת איכות הקבוצות ולצמצם את מספר המשחקים המוכרעים על ידי החלטות שיפוט שגויות. (Samuel, Tenenbaum & Galily, 2021).

בפרשנות המשפטית אפשר לבחון כל חוק בשתי גישות מרכזיות: כוונת המחוקק, המכונה "מטרה סובייקטיבית", והמשמעות האובייקטיבית של החוק כפי שהשופט מבין אותה, הנקראת "מטרה אובייקטיבית". בעשורים האחרונים גישה זו, של מטרה אובייקטיבית, הפכה לדומיננטית בבתי המשפט, כאשר שובל, כמו חוקרים נוספים, תומך בגישה זו (שובל, 2021). לפי גישה זו על השופט לשאוף להבין את "מהות" החוק

ואת רוחו האובייקטיבית וליישם אותם באופן אוניברסלי. אלא שמערכות VAR בתחום הכדורגל מגלמות גישה כמעט הפוכה.

מערכות VAR מתבססות על התפיסה כי קיימת מציאות אחת, ניתנת למדידה, שאותה יש לחשוף ולהציג. מערכות אלה מקדמות את הרעיון שעל השופט להיות מתווך ניטרלי, שתפקידו לחשוף את המציאות וליישם את החוק באופן חד וברור, מבלי להפעיל פרשנות סובייקטיבית. מנגד תפיסות פוסטמודרניות שוללות את הרעיון של אמת מוחלטת ובמקום זאת מציעות את קיומם של נרטיבים מרובים, שלכל אחד מהם מעמד שווה. בגישה זו השופט יכול לבחור נרטיב "סביר" או "נאור", גם אם הנרטיב אינו תואם לחלוטין את לשון החוק או את המציאות האובייקטיבית. לפי תפיסה זו, השופט רוכש כוח כמעט בלתי מוגבל מכיוון שהוא יוצר מציאות שמתאימה לתפיסתו האישית ולא בהכרח למציאות האובייקטיבית. בכך מציבות מערכות VAR את השופט כמוציא לפועל של החוק שאינו כול־יכול אלא נדרש לפעול במסגרת חוקים אובייקטיביים שנקבעו מראש, ותפקידו לציית להם וליישם באדיקות.

ישנם מי שיטענו (Zglinski, 2022; Scanlon, Griggs & C. McGillick, 2022) כי שילוב ה-VAR בכדורגל מאתגר את השכל הישר ומשנה את מהות המשחק. הוא מציג פרדיגמה חדשה שמתנגשת עם התפיסות המסורתיות של מטרת הכדורגל, הצדק והמסע הסימבולי שהוא מייצג.

מטרת המאמר היא להעמיק בדיון המתמשך על מערכת ה-VAR בכדורגל, ולשפוך אור על המאבק המורכב והרגיש בין הרצון לשמור על האותנטיות והפשטות המסורתית של המשחק ובין השאיפה לנצל את יתרונות הטכנולוגיה כדי להבטיח דיוק ושיפוט הוגן יותר. מצד אחד הכדורגל מבוסס על רוחו הספונטנית והבלתי־אמצעית, על רגעי האי־ודאות והדרמה שמלהיבים את הקהל ומחברים אותו לחוויית המשחק ברמה רגשית עמוקה. מצד שני, בעידן שבו הטכנולוגיה הפכה לחלק בלתי נפרד מחיי היומיום, יש ציפייה הולכת וגוברת לשיפוט מקצועי ומדויק שיכול למנוע טעויות קריטיות ולאפשר תוצאות הוגנות ככל האפשר. לפיכך המאמר מבקש לבחון את האיזון הנדרש בין שמירה על אותנטיות המשחק ושילוב טכנולוגיה חדשנית תוך כדי התייחסות להיבטים הפילוסופיים והחברתיים שמעצבים את הכדורגל כחוויה תרבותית גלובלית. שמירה על האיזון בין דיוק טכנולוגי לאותנטיות טבעית היא הכרחית לשמירת הכוח המטפורי של הכדורגל, משחק שהפך לשפה אוניברסלית והמשיך לעורר שמחה ילדותית ותמימה בקרב אוהדים במשך דורות.

שופטי סיוע בוידאו (VAR) בכדורגל: שיפור ההגיונות והדיוק?

ה-VAR נחשב אכן דרך משמעותית בתחום השיפוט בכדורגל, בדומה להכנסת כרטיסים צהובים ואדומים בשנות השבעים. למרות ההתנגדות הראשונית של פיפ"א, הגוף המנהל

המרכזי של הכדורגל, ה-*VAR* אומץ לבסוף והוכנס לשימוש רשמי בשנת 2018, לאחר יישומו בליגות מסוימות שנה קודם לכן (Zglinski, 2022).

שיפוט סיוע בווידאו (*VAR*) הוא טכנולוגיה חדשנית שהוכנסה לכדורגל במטרה לסייע לשופטים לקבל החלטות מדויקות והוגנות יותר במהלך משחקים. היא כוללת צוות של שופטים מסייעים בווידאו, אשר סוקרים אירועים ומספקים מידע נוסף לשופט בשטח כדי לסייע לו לקבל החלטות מושכלות. ה-*VAR* עורר הן שבחים הן ביקורת, אך מטרתו העיקרית היא להפחית טעויות ולקדם את ההגינות במשחק (Carlos, Ezequiel, 2019; Han et al., 2020; Tamir & Bar-Eli, 2021; de Oliveira 2023).

ההחלטה המקורית של השופט משתנה רק אם הסקירה בווידאו מראה בבירור שגיאה. מחקרים (ראו למשל Helsen, Gilis & Weston, 2006) מצביעים על כך ששופטים (כולל קוונים) טועים בכ-26 אחוז (!) מההחלטות במשחק, דבר המדגיש את הצורך ב-*VAR* כדי לתקן את הטעויות הללו ולשפר את הדיוק בקבלת ההחלטות (Johnson, 2024).

גורמים פסיכולוגיים שונים משפיעים על החלטות השופטים והאובייקטיביות שלהם: אפקט הקהל, אפקט יתרון הבית, מבנה הגוף של השחקן, אפקט ה"משחק המלוכלך" (האגרסיבי), שפה וההטיה הלאומית. ה-*VAR* נועד לצמצם את ההטיות הללו באמצעות מדד אובייקטיבי, שיאפשר לשופטים לקבל החלטות טובות יותר מבלי להיות מושפעים מהטיות תת-הכרתיות.

אכן, קבלת החלטות (*DM* - Decision Making) היא מרכיב קריטי בתפקודו של שופט כדורגל, שכן על השופט לקבל מאות החלטות בזמן משחק. רבות מהחלטות אלה נשענות על מיקומו של השופט בהתרחשות, על יכולתו להגיב במהירות לאירועים המשתנים ועל שיתוף פעולה אפקטיבי עם צוות השיפוט, הכולל את עוזרי השופט ומערכת ה-*VAR*. בשל המורכבות הגבוהה של תהליך קבלת ההחלטות תחת לחץ אינטנסיבי ובסביבה דינמית, אין זה מפתיע ששיעור הטעויות בשיפוט עשוי להיות משמעותי גם בקרב השופטים המנוסים ביותר. מחקרים רבים בתחום הפסיכולוגיה של השיפוט פיתחו מודלים שונים כדי להבין את תהליך קבלת ההחלטות. אחד המודלים הבולטים, שהציגו על ידי קלייר מקמהון ועמיתיה (MacMahon et al., 2014) מתאר תהליך רב-שלבי: הוא מתחיל בתפיסה, שלב קריטי שבו השופט מבחין בגירוי (כגון עבירה או נבדל) ומתמקד בו. לאחר מכן שלב הקטגוריזציה, שבו השופט מנתח את האירוע ומסווג אותו בקטגוריה מסוימת על בסיס ניסיונו והכשרתו. בשלב האחרון מתבצעת אינטגרציה של המידע שנקלט המובילה להחלטה הסופית, כאשר כל שלב בתהליך משפיע על השלב הבא ועל הדיוק הסופי של ההחלטה.

מודלים אלה מדגישים את חשיבותו של השלב התפיסתי, שכן תפיסה מהירה ומדויקת מאפשרת לשופט לנתח ולהגיב באפקטיביות. שופטים שניחנים בתפיסה חזותית מהירה, יכולת זיהוי מצבים ויכולת ניתוח גבוהה יכולים להציג ביצועים איכותיים יותר ולהפחית את שיעור הטעויות.

אין ספק שטכנולוגיית VAR השפיעה על תעשיית הכדורגל. כענף הספורט הפופולרי והנצפה ביותר בעולם, ההימור הכלכלי על הכדורגל הוא גבוה; מועדונים, ליגות, גופי שידור, ספונסרים ואוהדים מושקעים מאוד במשחק. יתר על כן, VAR ככל הנראה משפר את אמינות הספורט ותורם לחוויית צפייה מעוררת ומספקת יותר את האוהדים. הוא מסייע בשמירה על אמון ונאמנות של האוהדים, המשקיעים את זמנם, כספם ורגשותיהם במעקב אחר הקבוצות והשחקנים האהובים עליהם.

אין ספק ששופטי כדורגל ניצבים לפני המשימה המאתגרת של קבלת החלטות קריטיות במצבי משחק דינמיים המאופיינים לעיתים קרובות בתנועה מהירה, במספר רב של שחקנים ועוד. למרות הקשיים הנובעים ממגבלות הראייה על השופטים לנווט במיומנות בין מורכבויות אלה כדי לנהל את המשחק ביעילות (Samuel, Tenenbaum, & Galily, 2021).

הכנסת ה-VAR לכדורגל נועדה לתת מענה למגבלות של מערכת השיפוט המסורתית. במשחקים מהירים השופטים עשויים לעיתים להתקשות לראות ולהעריך כל רגע קריטי בצורה מדויקת. ה-VAR מציע שכבת בדיקה נוספת המאפשרת להם לעיין מחדש באירועים שנויים במחלוקת כגון שערים, פנדלים, עבירות אדומות ומקרים של זהות שגויה. באמצעות שימוש בצילומי וידאו וזוויות מצלמה רבות ה-VAR שואף לצמצם טעויות אנוש ולוודא שהחלטות חשובות מתבססות על מידע מקיף יותר.

יישום ה-VAR מתנהל בתהליך מובנה. כאשר מתרחש אירוע, השופט בשטח יכול לבקש סקירה מצוות השופטים המסייעים בווידאו. צוות ה-VAR מנתח את הצילומים ומספק את חוות דעתו לשופט באמצעות מערכת תקשורת. השופט יכול לבחור לבדוק את האירוע במסך הממוקם בצד המגרש או להסתמך על ההנחיות והעצות של צוות ה-VAR. ההחלטה הסופית נתונה בידי השופט בשטח, אשר שומר על הסמכות לקבל או לדחות את המלצת ה-VAR (Lago-Peñas, Gómez & Pollard, 2021; Spitz et al., 2021). במשחק עצמו ניכרות השפעות של טכנולוגיית ה-VAR. ראשית, הדיוק של החלטות השיפוט השתפר. השימוש בטכנולוגיה אפשר לשופטים לתקן טעויות משמעותיות שהיו עשויות להשפיע על תוצאת המשחק. יתר על כן, ה-VAR תרם להגינות במגרש המשחקים על ידי צמצום מקרים של התחזות, של סימולציות ושל התנהגות בלתי ספורטיבית, שכן השחקנים מודעים לכך שמעשיהם עשויים להיבדק.

עם זאת, למרות כוונותיו, ה-VAR אינו חף ממחלוקות. המבקרים טוענים כי הטכנולוגיה הזאת פוגעת בזרימה של המשחק ובספונטניות, וגורמת הפרעות ועיכובים ממושכים. פרשנות האירועים שנבדקים באמצעות VAR עלולה להיות סובייקטיבית, מה שמשאיר מקום לדעות שונות ולמחלוקות פוטנציאליות. יש הסבורים כי ההסתמכות על הטכנולוגיה מערערת את סמכותו ואת שיקול דעתו של השופט בשטח, ומעבירה את קבלת החלטות לצוות ה-VAR.

נעשים מאמצים להתמודד עם החששות הללו ולשפר את יישום ה- VAR . ליגות הכדורגל והארגונים ממשיכים לשפר את הנהלים במטרה למזער הפרעות ממושכות ולספק הנחיות ברורות יותר להחלטות ה- VAR . השופטים עוברים הכשרה מקיפה כדי להבטיח שימוש יעיל בטכנולוגיה. יתר על כן, שקיפות בתקשורת והשתתפות האוהדים בתהליך קבלת ההחלטות באמצעות מסכי וידאו והודעות קוליות באצטדיונים עוזרות להפיץ את ההבנה והקבלה של טכנולוגיית ה- VAR .

ה- VAR מתפתח כל העת; מעקב מתמיד נערך אחר האפקטיביות שלו והשפעתו על המשחק. המטרה היא למצוא איזון בין שמירה על זרימת המשחק ורוחו ובין הבטחת תוצאות הוגנות ומדויקות. ככל שהטכנולוגיה מתקדמת ומתפתחת, גם ה- VAR מתפתח בשילוב חידושים כמו טכנולוגיית נבדל אוטומטית וזיהוי קו שערים, כדי שייסיעו לשפר את הדיוק בקבלת ההחלטות.

לסיכום, השימוש בטכנולוגיית ה- VAR הוא צעד משמעותי לשיפור ההגינות והדיוק בהחלטות השיפוט. אף על פי שישנם דיונים בשאלות יישומו והשפעתו על המשחק, המטרה היא לצמצם טעויות בשיפוט ולהבטיח שרגעים חשובים יוכרעו על סמך מידע מקיף. ככל שהטכנולוגיה תמשיך להתפתח וההנחיות יופקו, המטרה היא למצוא איזון שישמר את שלמות המשחק תוך כדי שימוש בטכנולוגיה לשיפור תהליך השיפוט.

מחצית

הכנסת שופטי הווידאו (VAR) בכדורגל לוותה כאמור במחלוקות. בעוד הטכנולוגיה נועדה לשפר את ההגינות והדיוק, יישומה עורר דיונים וביקורות בקהילת הכדורגל. להלן כמה נקודות מרכזיות במחלוקות הקשורות ל- VAR .

אחת מהדאגות העיקריות שהעלו המבקרים היא ההשפעה של VAR על קצב המשחק, שגורמת לעיכובים והפרעות. בדיקות ה- VAR עלולות להביא להפסקות ממושכות המשבשות את הקצב הטבעי וההתרגשות של המשחק. אוהדים ושחקנים הביעו תסכול מההפסקות הממושכות העשויות לפגוע בחוויית הצפייה הכוללת (Lago-Peñas, Gómez & Pollard, 2021).

יתר על כן, החלטות המבוססות על VAR עשויות לעיתים להיות סובייקטיביות, מה שמוביל לפרשנויות ולדעות שונות. אף שהטכנולוגיה מאפשרת זוויות מצלמה רבות וצילומים חוזרים, עדיין יש מקום לפרשנות ולשיקול דעת בבדיקת אירועים. הסובייקטיביות הזאת הביאה למקרים שבהם התקבלו החלטות שנויות במחלוקת למרות קיומן של ראייות וידאו.

למשל, החלטות נבדל בהתבסס על VAR עוררו ויכוחים משמעותיים. הטכנולוגיה מאפשרת מדידות מדויקות וניתוח באמצעות עצירת התמונה, וכך התקבלו החלטות נבדל גבוליות. המבקרים טוענים שהחלטות כאלה מנוגדות לרוח המשחק, שכן שחקנים יכולים להיענש על עבירות זעירות שקשה להבחין בהן בזמן אמת. בו בזמן החלטות

VAR לעיתים אינן עקביות ומקרים דומים מסתיימים בתוצאות שונות, בהתאם לפרשנות השופטים בהתבסס על VAR. חוסר עקביות זה עורר בלבול ותחושות של אי-הוגנות, שכן מצבים זהים עלולים להישפט באופן שונה במשחקים. הדבר גם העלה שאלות לגבי הסטנדרטיזציה והיישום של טכנולוגיית VAR בליגות ובתחרויות שונות (Errekaigorri et al., 2021).

בהמשך לכך החלטות VAR לעיתים אינן שקופות ובהירות, מה שמוביל לבלבול של שחקנים, מאמנים ואוהדים. התקשורת בין השופט במגרש לצוות ה-VAR אינה גלויה או נשמעת לצופים באצטדיון, והם אינם יודעים דבר על ההנמקה שמאחורי ההחלטות. חוסר השקיפות הזה תרם לתחושת תסכול וספקנות בקרב גורמים שונים.

נוסף על כך יש מבקרים שטוענים כי ה-VAR הביא להסתמכות יתר על הטכנולוגיה והחליש את סמכותו של השופט במגרש. תהליך קבלת ההחלטות עבר לצוות ה-VAR, וזה עלול לפגוע בשיקול דעתו של השופט במגרש. שינוי זה עורר ויכוחים על תפקידה של הטכנולוגיה במשחק כנגד קבלת החלטות אנושית.

בסופו של דבר ל-VAR יש השפעה גם על ההיבט הרגשי של המשחק. רגעי החגיגה או האכזבה לאחר כיבוש שער עלולים להיות מושהים בעקבות הצורך לחכות לבדיקה של VAR לפני אישור תקפות השער. עוצמת הרגשות שמעורר כיבוש שער משתנה, ויש הטוענים שזה פוגע בספונטניות וברגשות הגולמיים שהופכים את משחק הכדורגל למרתק. במובן זה, מערכת ה-VAR ממקדת זרקור על סוגיית ההחלטות הגבוליות, שבהן הדיוק הטכנולוגי עלול להוביל לפסיקות טכניות או נוקשות יתר על המידה. הדבר כולל פסילת שערים, כאשר אצבע או כתף של שחקן נמצאים במרחק סנטימטרים ספורים מעבר לקו הנבדל. מבקרים טוענים כי החלטות מסוג זה פוגעות ברוח המשחק ויוצרות תסכול בקרב אוהדים, שחקנים ומאמנים.

הכנסת מערכת השיפוט VAR גם שינתה את הדינמיקה של חגיגות השערים (ראו למשל Lev et al., 2020). אוהדים, שחקנים ומאמנים לעיתים מעכבים את חגיגותיהם וממתנינים לאישור VAR על תקפות השער. המתנה זו פוגעת בשמחה המיידית והספונטנית של כיבוש שער. הדבר משפיע על האווירה באצטדיונים, והחגיגות והשמחה מאופקות יותר. VAR נועד לצמצם את טעויות השיפוט האנושיות, אך לא הצליח לשים קץ לסובייקטיביות שבהחלטות השיפוט. השופט במגרש עדיין מחזיק בשיקול הדעת הסופי ויכול לקבל או לדחות את ההמלצות של צוות ה-VAR. מרכיב סובייקטיבי זה הביא למחלוקות ודיונים בשאלה עד כמה VAR באמת שיפר את ההגינות והדיוק של קבלת ההחלטות.

יתר על כן, מבקרים טוענים גם כי VAR משבש את הקצב והאינטנסיביות הטבעיים של משחקי הכדורגל. ההפסקות התכופות לצורך סקירות VAR עלולות לפגוע במומנטום ובשטף המשחק, בהתרגשות ובקצב הדינמי שמאפיינים את חוויית הצפייה. הדבר ניכר במיוחד במצבים שבהם פסילת שערים או הענקת בעיטות עונשין מתבצעות בעקבות

התערבות VAR, שכן אירועים מכריעים אלה עלולים לשנות את מהלך המשחק באופן דרמטי ולעיתים אף בלתי צפוי. התערבויות כאלה עשויות ליצור תחושת ניתוק בקרב האוהדים ולגרום לתסכול בקרב השחקנים, במיוחד כאשר מדובר בהחלטות דקות מאוד שנבדקות בפרטי פרטים. השפעת VAR על חוויית האוהדים ומעורבותם במשחק נוגעות בשורשי הקשר של האוהדים למשחק. תהליכי הבדיקה של ה-VAR המלווים בהפסקות פתאומיות ובאי-ודאות, פוגעים בזרימה הטבעית של המשחק ומקשים על חוויה רגשית רציפה. יתר על כן, הפער בין האוהדים שבאצטדיון לבין הצופים בטלוויזיה מעמיק; האחרונים מקבלים גישה להסברים ולצילומים בזמן אמת בעוד לראשונים חסר מידע ברור והם נאלצים להסתמך על החלטות זרות ומנוכרות.

החוויה הזאת עלולה לפגוע בקשר של האוהדים למשחק ולהשפיע על תחושת החיבור שלהם לקבוצותיהם ולכדורגל בכלל. במובנים מסוימים האוהדים באצטדיון הופכים ל"צופים פסיביים" במשחק במקום שותפים פעילים שמהדהדים את ההתרחשויות על המגרש. יתרה מזאת, עבור רבים הכדורגל הוא חוויה רגשית וספונטנית, וההפסקות והעיכובים במשחק הכרוכים בשימוש ב-VAR עלולים לרכא את היצרים והדרמה, מרכיבים בסיסיים המעצבים את התרבות והמסורת של ענף הכדורגל.

עם זאת, למרות השימוש ב-VAR נמשכות האשמות בהטיה או בהעדפה של שופטים במשחק. יש המאמינים שהחלטות ה-VAR מושפעות מגורמים כמו המוניטין של השחקנים או הקבוצות, מה שמוכיל לטענות על יחס בלתי הוגן. תפיסות אלה של הטיה תורמות למחלוקת ולספקנות בנושא.

המחלוקת ממשיכה להיות נושא לדיון ולוויכוח בקהילת הכדורגל. אף שהטכנולוגיה הציבה אתגרים חדשים במשחק והעלתה שאלות על המסורת הנהוגות בו, נעשים מאמצים מתמשכים לשפר את יישומה ולטפל בחששות שהעלו מבקריה.

מינוף הטכנולוגיה למען דיוק ואתגרי תקשורת

יש לזכור כי נעשים מאמצים להתמודד עם המחלוקות ולשפר את יישום ה-VAR. גופי ניהול הכדורגל והליגות ממשיכים לבחון ולהתאים את הנהלים במטרה לצמצם הפרעות שהוזכרו לעיל, להגביר את השקיפות של ההחלטות המתבססות על VAR ולהעמיק את הבנתן בקרב אוהדים, שחקנים ושופטים. המטרה היא למצוא איזון בין מינוף הטכנולוגיה לשם דיוק ובין שמירה על רוח המשחק וההתרגשות שבו.

אתגרי התקשורת בין שופטי ה-VAR ובין השופטים במגרש הם נושא מרכזי בדיונים על יישום הטכנולוגיה הזאת בכדורגל. להלן כמה מהאתגרים וההיבטים המרכזיים הקשורים לתקשורת בין השופטים.

א. התקשורת עלולה להיפגע בשל תקלות טכניות או כשלים במערכות התקשורת שבהן משתמשים השופטים ב-VAR ואלה שבמגרש. בעיות כמו איכות שמע נמוכה,

- עיכובים בהעברת המידע או תקלות בציוד עלולות להפריע לתקשורת יעילה ולגרום בלבול או עיכובים בתהליך קבלת החלטות.
- ב. בתחרויות בין-לאומיות, שבהן שופטים ושופטי VAR עשויים להגיע ממדינות שונות, מחסומי השפה עלולים להקשות על תקשורת יעילה. תקשורת יעילה חיונית לקבלת החלטות מדויקות, והבדלי שפה עלולים להוביל לאי הבנות או לעיכובים בהעברת מידע חשוב.
- ג. הזמן המוגבל הזמין לתקשורת בין שופטי ה-VAR ובין השופטים במגרש עשוי לפגוע לעיתים בהעברת מידע אפקטיבי. בדיקות VAR מחייבות קבלת החלטות מהירה כדי למנוע הפרעות לזרימת המשחק. לכן חיוני ששופטי ה-VAR יעבירו במהירות את המידע הרלוונטי לשופטים במגרש כדי להקל על קבלת החלטות מהירה.
- ד. שופטי VAR מתקשרים לעיתים עם השופטים במגרש באמצעות סימנים או תנועות, כמו ביצוע תנועת מסך הטלוויזיה לצורך בדיקה אפשרית. עם זאת תיתכנה פרשנויות שגויות של הסימנים הללו במיוחד במצבים של לחץ. השופטים במגרש עלולים לפרש לא נכון את הסימנים או לא להבחין בהם, מה שעלול להוביל לבלבול או להחמצת הזדמנויות להתערבות VAR.
- ה. החלטות המבוססות על VAR עלולות לכלול שיקול דעת סובייקטיבי במקרים כמו קביעת חומרת עבירה או פרשנות לכוונת פעולה. התקשורת בין שופטי ה-VAR לשופטים במגרש היא קריטית להבנה משותפת של האירוע וההיגיון מאחורי החלטה. עם זאת עשויות להיווצר פרשנויות או נקודות מבט שונות, מה שעלול להוביל לאי-הסכמה או לחוסר עקביות ביישום טכנולוגיית ה-VAR (Scanlon et al., 2022).
- ו. התקשורת בין שופטי VAR לשופטים במגרש אינה נגישה ישירות לצופים, מה שיכול לעיתים לעורר בלבול או תסכול בקרב האוהדים. הם אינם מבינים מדוע התקבלו החלטות מסוימות או מהו ההיגיון שמאחוריהן, מה שיוצר תחושה של חוסר שקיפות. שיפור השקיפות באמצעות הסברים ברורים יותר או פרסום התקשורת הקולית עשוי לעזור בהתמודדות עם חששות אלה.
- כדי להתמודד עם אתגרי התקשורת הללו כוללות התוכניות להכשרת השופטים שיעורים ייעודיים על תקשורת יעילה. כמו כן נבחנים שיפורים טכנולוגיים במטרה לשפר את יעילותן של מערכות התקשורת שבהן משתמשים שופטי ה-VAR ובמגרש. המטרה היא ליצור תהליך תקשורת חלק ושקוף שתומך בהחלטות מדויקות ובמזעור ההפרעות למשחק.

פילוסופיה פוגשת טכנולוגיה: עמנואל קאנט ו-VAR

עמנואל קאנט, הפילוסוף הגרמני מהמאה השמונה-עשרה, לא הכיר טכנולוגיות כמו VAR, אך אפשר לשער כיצד עקרונות הפילוסופיה שלו עשויים להיות מיושמים בטכנולוגיה זו. קאנט פיתח את תורת האתיקה הדאוטולוגית שלו, שלפיה מעשה נחשב מוסרי רק כאשר הוא נעשה מתחושת חובה מוסרית ולא מאינטרסים אישיים או תועלת מיידית.

הכדור בידיים של קאנט.

<https://www.imagine.art> על ידי קריקטורה שהופקה על ידי

עיקרון זה מחייב פעולה אוניברסלית, כלומר כזאת שאפשר להחיל אותה על כולם באותה עקביות, ללא יוצא מן הכלל. בלב תורתו של קאנט נמצא "הצו הקטגורי", הקובע כי פעולה היא מוסרית אם אפשר לדמיין שהיא תהפוך לחוק כללי המחייב את כל בני האדם. בהקשר של מערכת ה-*VAR* בכדורגל, קאנט עשוי היה לטעון כי השימוש בטכנולוגיה צריך להתמקד בהבטחת התייחסות שוויונית והוגנת לכל השחקנים והקבוצות, כך שהחלטות שמתקבלות תעמודנה באמות מידה אוניברסליות ועקביות, ללא משוא פנים. בהתאם לצו הקטגורי אפשר לטעון כי על שופטי ה-*VAR* להקפיד שהחלטות שמתקבלות באמצעות הטכנולוגיה יוכלו להיות מיושמות בכל מקרה דומה, באופן שיטתי ושקוף. מנקודת מבט זו קאנט עשוי היה להעריך את השימוש ב-*VAR* בכדורגל מכיוון שביקש להבטיח צדק ודיוק גם במשחק. הטכנולוגיה הזאת מאפשרת לשופטים לבחון החלטות מכריעות, כמו שערים, פנדלים וכרטיסים אדומים, באמצעות בדיקת וידאו, המסייעת לצמצם טעויות אנוש והטיות אפשריות, ובכך מקדמת את ההגינות בספורט (Schmid, 2013; Krefl, 2019). עם זאת התיאוריה של קאנט עלולה לעורר שאלות או חששות בנוגע לטכנולוגיית ה-*VAR*. קאנט הדגיש את חשיבות האוטונומיה והשיפוט הרציונלי של בני האדם. הוא האמין שבני האדם מסוגלים לקבל החלטות מוסריות ויש לסמוך על הרציונליות שלהם לקבוע מה נכון ומה לא. במקרה של *VAR* ההסתמכות על טכנולוגיה עלולה להיחשב התערבות באוטונומיה של השופטים ובשיקול דעתם. נוסף על כך קאנט שם דגש על אחריות מוסרית. לשופטים יש תפקיד מכריע בקבלת החלטות במגרש, ו-*VAR* עלול להעביר חלק מהאחריות הזאת לטכנולוגיה ולבדיקות

וידאו חיצונית. קאנט עשוי היה לטעון כי על השופטים לשאת באחריות המוסרית להחלטותיהם, והשימוש ב- VAR עלול לפגוע בכך בצמצום סמכותם.

בהיבט רחב יותר הטמעת השימוש ב- VAR מדגישה את המתח שבין סמכות אנושית בטכנולוגית. במשחקים המסורתיים הסמכות הייתה בידי השופט במגרש, והחלטותיו שיקפו את האוטוריטה האנושית. ב- VAR תהליך קבלת ההחלטות עובר לקבוצת שופטים אשר מנתחת את צילומי הווידאו, מה שעלול לפגוע בעצמאותו של השופט במגרש ובמומחיותו. כאן קאנט עשוי היה לשקול את השאלה אם ההסתמכות על טכנולוגיה מקדמת את טובת המשחק או שמא פוגעת בערכו האנושי.

שאלות פילוסופיות אלה מלוות במגמות חברתיות רחבות יותר, כגון המעבר להסתמכות על טכנולוגיה בקבלת החלטות ובחברה המבוססת על נתונים. הביקורת על הטכנולוגיה נובעת מחששות לאובדן הספונטניות והאותנטיות של החוויה האנושית במשחק, כמו גם על האיזון בין יעילות לשמירה על ערכים אנושיים במסגרות מסורתיות (Dufner, Schütz & Hill, 2023).

לבסוף ישנם גם שיקולים של "עוול אפיסטמי" הנגרם מהיעדר שוויון בנגישות לידע, שכן הצופים במגרש אינם נחשפים לרמת המידע של הצופים בבית. חוסר שקיפות זה עלול לעורר תחושות של חוסר צדק בקרב האוהדים. השאלות הפילוסופיות עוסקות בהשלכות של הטכנולוגיה על יצירת פערים בקשרי הגומלין החברתיים ובהבנת המשחק (Galily, 2018, 2019).

שריקת הסיום

בהמשך לתפיסתו של עמנואל קאנט אפשר לחקור השלכות והשפעות נוספות של האתיקה שלו בהקשר לשימוש בשופטי וידאו (VAR) בכדורגל. קאנט הדגיש את חשיבותה של האוניברסליות בהנמקה מוסרית, וטען שעקרונות מוסריים חייבים להיות ישימים בכל ישות רציונלית. ביישום עיקרון זה על VAR קאנט עשוי היה לטעון שאם השימוש בטכנולוגיה כמו VAR מקדם הוגנות ודיוק בכדורגל, יש לאמצו באופן אוניברסלי בכל המשחקים כדי לשמור על עקביות. הדבר ימנע יתרונות שרירותיים או לא הוגנים שעלולים לנבוע מיישום לא עקבי של VAR .

יתרה מכך, קאנט האמין בחובות מוסריות ובהתחייבויות. השופטים, כסוכנים מוסריים, מחויבים לנהל משחקים בצורה הוגנת וללא משוא פנים. VAR יכול להיחשב כלי שעוזר לשופטים למלא חובה זו. הוא מספק להם מידע נוסף ופרספקטיבות מגוונות לקבלת החלטות מושכלות יותר. מנקודת מבט קאנטיאנית אפשר לראות ב- VAR סיוע לחובתו המוסרית של השופט ולא תחליף לשיקול דעתו. השופטים ימשיכו לשאת באחריות לקבלת ההחלטות הסופית, ואילו השימוש ב- VAR הוא אמצעי להבטחת הוגנות ודיוק בעבודתם.

מצד שני קאנט הדגיש גם את הערך הפנימי של בני אדם. לפי תפיסתו לבני האדם יש אוטונומיה רציונלית ואין להתייחס אליהם רק כאמצעי למטרה. בהקשר של כדורגל זה עלול להעלות חששות לגבי ההשפעות הדה-הומניזציה (דה-אנושיות) הפוטנציאליות של VAR. מבקרי השימוש בטכנולוגיה עשויים לטעון שהסתמכות יתרה על טכנולוגיה כמו VAR עלולה לפגוע באלמנט האנושי של המשחק ולהפוך אותו לסדרה של החלטות מכניות. קאנטיאנים עשויים להזהיר מפני העדפת הטכנולוגיה על פני שיפוט אנושי, בהדגשת החשיבות בשמירה על איזון בין השניים (Dufner, Schütz & Hill, 2023). האתיקה הקאנטיאנית יכולה לספק לנו תובנות בשאלת השימוש ב-VAR בכדורגל. היא מצביעה על כך שאפשר להצדיק את VAR אם הוא מקדם הוגנות ודיוק עם חובותיהם המוסריות של השופטים. עם זאת יש להביא בחשבון גם את ההשפעות הפוטנציאליות של הדה-הומניזציה ואת הצורך לשמור על שיקול הדעת האנושי במשחק. שמירה על איזון בין טכנולוגיה לסוכנות אנושית תהיה חיונית כדי להבטיח את העקרונות האתיים הקשורים ליישום VAR בכדורגל.

בדומה לטענתו של יאן גלינסקי (Zglinski, 2022), השימוש באמצעים טכנולוגיים בכדורגל קשור באופן הדוק לנורמות הבסיסיות שהם נועדו לאכוף. בדומה לנורמות משפטיות חוקי הכדורגל יכולים להיות מחולקים לשתי קטגוריות: חוקים וסטנדרטים. VAR כול לתרום לאכיפת החוקים המפורשים והספציפיים יותר, אולם האפקטיביות שלו בשמירה על הסטנדרטים הסובייקטיביים והפרשניים מוגבלת יחסית מבחינת הערך המוסף שהוא מספק.

מבחינה מעשית, כפי שמציע גלינסקי (שם) חשוב לשקול לא רק את ההיצע (כלומר הרגולטורים), אלא גם את הביקוש (כלומר האוהדים) בעת הערכת היעילות של אמצעים טכנולוגיים כגון VAR. בעוד העיצוב וההתקנה של אמצעים אלה הם חשובים, יש להעניק חשיבות שווה למשימות שהם נועדו למלא. כאשר מגדירים את היכולות של מכשירים כמו VAR, חשוב להביא בחשבון את ההקשר שבו הם מיושמים ואת הנורמות שהם אמורים לשמר.

הערות

1 המאמר התפרסם לראשונה בגרסה ארוכה יותר באנגלית: Yair Galily, "From Sport Psychology to Action Philosophy: Immanuel Kant and the Case of Video Assistant Referees", *Behavioral Sciences*, 14(4) (2024), p. 291

מקורות

שוכל, ר' (2021). "הפילוסופיה של ה-VAR / תוכן גולשים", *ynet*, 10.7.2021, אוחזר ב-7.11.2024 מן האתר <https://www.ynet.co.il/sport/worldsoccer/article/hk6lih4td>
Carlos, L.P., R. Ezequiel & K. Anton (2019). "How does Video Assistant Referee (VAR) Modify the Game in Elite Soccer?", *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 19(4), pp. 646-653.

- de Oliveira, M.S., V. Steffen & F. Trojan (2023). "A Systematic Review of the Literature on Video Assistant Referees in Soccer: Challenges and Opportunities in Sports Analytics", *Decision Analytics Journal*, 100232.
- Dufner, A.L., L.M. Schütz & Y. Hill (2023). "The Introduction of the Video Assistant Referee Supports the Fairness of the Game: An Analysis of the Home Advantage in the German Bundesliga", *Psychology of Sport and Exercise*, 66, 102386.
- Errekaigorri, I., J. Castellano, I. Echeazarra & C. Lago-Peñas (2021). "The Effects of the Video Assistant Referee system (VAR) on the Playing Time, Technical-tactical and Physical Performance in Elite Soccer", *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 20(5), pp. 808-817.
- Galily, Y. (2018). "Artificial Intelligence and Sports Journalism: Is it a Sweeping Change?", *Technology in Society*, 54, pp. 47-51.
- Galily, Y. (2019). "'Shut up and dribble!?' Athletes Activism in the Age of Twittersphere: The Case of LeBron James", *Technology in Society*, 58, 101109.
- Han, B., Q., Chen, C. Lago-Peñas, C. Wang & T. Liu (2020). "The Influence of the Video Assistant Referee on the Chinese Super League", *International Journal of Sports Science & Coaching*, 15(5-6), pp. 662-668.
- Helsen, W., B. Gilis & M. Weston (2006). "Errors in Judging 'Offside' in Association Football: Test of the Optical Error versus the Perceptual Flash-lag Hypothesis", *Journal of Sports Sciences*, 24(5), pp. 521-528.
- Johnson, D. (March 5th, 2024). "How VAR Decisions Affect Each Premier League Club in 2023-24". Retrieved from https://www.espn.co.uk/football/story/_/id/38196464/how-var-decisions-affect-premier-league-club-2023-24
- Kant, I. (1949). *The Philosophy of Immanuel Kant*, New York: Modern Library.
- Kreft, L. (2019). "From Kant to Contemporary Ethics of Sport", *Synthesis Philosophica*, 68(2), pp. 253-265.
- Lago-Peñas, C., M.A. Gómez & R. Pollard, (2021). "The Effect of the Video Assistant Referee on Referee's Decisions in the Spanish LaLiga", *International Journal of Sports Science & Coaching*, 16(3), pp. 824-829.
- Lev, A., Y. Galily, O. Eldadi & G. Tenenbaum (2020). "Deconstructing Celebratory Acts Following Goal Scoring among Elite Professional Football Players", *Plos One*, 15(9), e0238702.
- MacMahon, C., D. Mascarenhas, H. Plessner, A. Pizzera, R. Oudejans & M. Raab (2014). *Sports Officials and Officiating: Science and Practice*, London: Routledge.
- Orwell, G. (1945). "The Sporting Spirit", *Tribune*, 14.12.1945, pp. 10-11.
- Samuel, R.D., G. Tenenbaum & Y. Galily (2021). "An Integrated Conceptual Framework of Decision-making in Soccer Refereeing", *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19(5), pp. 738-760.
- Samuel, R.D., Y. Galily, E. Filho & G. Tenenbaum (2020). "Implementation of the Video Assistant Referee (VAR) as a Career Change-event: The Israeli Premier League Case Study", *Frontiers in Psychology*, 11, 564855.
- Scanlon, C., G. Griggs & C. McGillick (2022). "'It's not Football Anymore': Perceptions of the Video Assistant Referee by English Premier League Football Fans", *Soccer & Society*, 23(8), pp. 1084-1096.

- Schmid, W.T. (2013). "A Kantian Theory of Sport", *Journal of the Philosophy of Sport*, 40(1), pp. 107-133.
- Spitz, J., J. Wagemans, D. Memmert, A.M. Williams & W.F. Helsen (2021). "Video Assistant Referees (VAR): The Impact of Technology on Decision Making in Association Football Referees", *Journal of Sports Sciences*, 39(2), pp. 147-153.
- Tamir, I. & M. Bar-Eli (2021). "The Moral Gatekeeper: Soccer and Technology, the Case of Video Assistant Referee (VAR)", *Frontiers in Psychology*, 11, 613469.
- Zglinski, J. (2022). "Rules, Standards, and the Video Assistant Referee in Football", *Sport, Ethics and Philosophy*, 16(1), pp. 3-19.